הניזקין פרק חמישי גיטין

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר אימור קושטא קאמר: **מתני'** [6]א[6]העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט [7]ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה [8]ואם מתה בעלה יורשה [9]ר[9]ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים [10]ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח: **גמ'** [11]אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא [12]אמר לעדים [13]ראו גט זה שאני נותן לה וחזור ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה [14] ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא: ועל קטנה בת ישראל: [15]ואילו [16]חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול [17]קטן אוכל נבלות הוא גזרה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה דרבנן [18]גזירה שמא אתי לאכולי בתרומה דאורייתא: ועל המריש הגזול שבנאו: תנו רבנן גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין: ועל חטאת הגזולה כו': אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט [19]יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבין אמרי ליה רבנן לעולא והאנן מפני תיקון המזבח תנן אמר להם כיון דכהנים עצבין נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מאי טעמא יאוש כדי קני ומה

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה. דאמר ליה מין אתה נאמן להפסיד ספר תורה: **הכא אינא למימר.** דמשקר ומתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר מזכרות כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואמי ואמר אימר קושטא קאמר: **מתני' שהשיאה אביה.** רבותא נקט דאע"ג דקביל אביה קידושין דידה כשהיא קטנה והיא לה אשת איש גמורה אפי' הכי יוצאה בגט ומקבלת את גיטה. ואע"ג דלית בה דעתא דאשה כי נפקא בע"כ נפקא ואין מתרצה בגירושין ואפ"ה נפקא הלכך לא בעינן דעתה: **ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן.** והיא יתומה דלא הוו ניסואין אלא מדרבנן: **שאוכלת בתרומה.** דרבנן כהני ניסואין ולא גזרינן מידי: **מריש.** קורה: **בירה.** בית גדול: **מפני תקנת השבים.** שאם אתה מצריכו לקנקע בירתו ולהחזיר מרש עלמו ימנע מלעשות תשובה: **אלא נודעה לרבים.** שהיא גזולה: **שהיא מכפרת.** ואין צריך להביא אחרת: **מפני תקנת המזבח.** דגמרא מפרש. ומשום הכי תרתי בתריתא דמשום תקנה מינהו תנא ליה הכא: **גמ' מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא.** אנו למדין: **אמר לעדים.** שלא בפניה ראו גט זה כו' וחזור ואמר לה כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גט: **לא בעינן דעתה.** דאשה דהא מרשת לית לה דעתא: **ואילו חרשת.** שלא השיאה אביה והיא נישאת מעצמה לכהן משגדלה: **לא אכלה.** בתרומה מדאני תנא במילתיה דאיירי בחרשת ושבקה ונקט קטנה שמע מינה חרשת גדולה דנשואיה דרבנן דכוותה מינהו לא אכלה ע"י קידושין דידה: **מ"ט.** הא ניסואי חרש ומרשת נמי רבנן תקינו ביבמות בחרש שנשא (קיב:): **שמא יאכיל.** כהן חרש בחרשת אי שרית להאכיל פקח בחרשת אתא לאכולי חרש בחרשת. ופריך וליכול קטן אוכל נבלות הוא הך חרשת כיון דלית בה דעתא הכי היא כקטן האוכל נבלות ואיכא למ"ד ביבמות (קיד.) דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ואפילו בתרומה דאורייתא מיכול: **גזירה שמא יאכיל חרש.** כהן שאין קניינו קנין: **בפקחת.** שמוהרת על האיסור הלכך גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן לית ליה ניסואין אפילו מדרבנן דלאמר ביבמות (דף קיב:) שוטה וקטן שנשאו נשים נשואיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: **וליכול.** חרש בפקחת בתרומה דרבנן דאתו נשואין דרבנן ומהני לתרומה דרבנן: **יאוש כדי.** יאוש לבדו בלא שינוי רשות אחר היאוש: **לא קני.** לענין הקרבה ואפי' שמעינן שנתייאשו הבעלים לא קנין ביה קרבנו: **אלא יהו כהנים עצבים.** שאכלו חולין והשתמה בעזרה שאסורין: **נמצא מזבח בטל.** שנמצעין מלעבוד עבודה. ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב הא לאמרינן ביבמות (שם) (דף 5:) שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא: **כין נודעה כין לא נודעה מכפרת.** אם נתייאשו הבעלים: ומה

קנו ליה תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יצחק בר נחמני דלא חייש למצוה הבאה בעבירה ועוד אמרינן התם האי כשורא דמטלגתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כל שכן אי קנו קנין גמור והא דאמר ברים הגחל קמא (ב"ק לד.) הרי שגזל קלה של חיטין עחמה לשה ואפאה והרים ממנה חלה כילד יכרך אין זה מברך אלא מגלח ואע"ג דקנה קודם לכן דשניי קונה לענין ברכה דאי לאמטיר יומר ומחשיב מצוה הבאה בעבירה אע"ג דבכר קנה אין לזהכיר כל שאם עליו והשתמה בשמעתין אי נאו דתנינא דתני עלה אתי שפיר לעולא הא דפטור מד' וה' דהוי יאוש ושינוי השם דליכא למיפכך נמי אי יאוש קני כי לא הקדים נמי דלרב יהודה נמי יאוש גרידא לא קני אלא יאוש ושינוי השם ולא חיים לטעם דמצוה הבאה בעבירה:

שלא

ועל הקטנה בת ישראל כו'. בתרומה דרבנן אחיי למ"ד אין כה ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדאמרינן ברים האשה רבה (יבמות 5.) דמפרש ואוכלת בגיטו בתרומה דרבנן וא"ת ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבלות הוא וי"ל דקטן אוכל נבלות בעיא היא בפרק חרש (סנ קיד.) ולא איפשיטא אי ב"ד מצווין להפרישו או לאו ועוד דאוכלת בגיטו משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד משמע דאפי' לכי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל והכא לא בזרינן תרומה דרבנן אלו דאורייתא דבזרינן בסמוך גבי חרש בפקחת דאפי' מאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא (ג): **מאי טעמא יאוש כדי לא קני.** הכא סבר עולא דיאוש לא קני ובמרובה (ב"ק סו.) נמי אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה כו' והקשה ר"ת דבהגחל בתרא (שם קיד.) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל יאוש קונה ואומר ר"ת דבכל מקום יאוש קונה לעולא רק לענין קרבן שיהא כשר להקריבה קאמר הכא ובמרובה דלא קני משום דמצוה הבאה בעבירה היא ומדע דבסמוך פריך לעולא מגנב והקדים ואח"כ מכר וטבח כו' ולא פריך מגופה אמאי פטור מד' וה' והא לאו דהקדים קטנה אי יאוש לא קני אלא ודאי יאוש לכל מילי קני רק לענין הקרבה ולהכי פריך מדמגיא עלה דבסוף חייב כרת אלמא לאו לפתח אהל מועד הוא ואפי' לענין הקרבה קני יאוש וקשה לרבינו יצחק בסמוך דמסיק רבא דוולדות אינן אלו רק משעת הקדש ואלינא דעולא קאמר כדמוכח הסוגיא ואי לעולא יאוש קני הא על כרחך משעת יאוש דהייני משעת גזיבה גזותיה וולדותיה דידיה הוו ועוד קשה דמשמע דאי יאוש קני אמי שפיר והא במרובה (ב"ק סח:) פריך אפסא ר' יוחנן ברים לקים דאמר חיובא לפני יאוש אבל לאחר יאוש אלו הוא טובח ואלו הוא מוכר מגנב והקדים ואחר כך טבח ומכר כו' אימת אלימא לפני יאוש ואי מקדוש אלא פשיטא לאחר יאוש ואי יאוש קני מאי אריא הקדים כי לא הקדים נמי פטור מד' וה' דאלו הוא מוכר ואלו הוא טובח ואלו הוא מוכר ואיכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישו בעלים בבית גנב דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא לאו לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעלים ובראה לרבינו יצחק דבכל מקום לעולא יאוש לא קני והאי דהגחל בתרא (שם דף קיד.) הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכח והשתא [20]אכרח כדאמר במרובה (שם דף פו: ושם) ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמרינן נמי התם (דף סז.) מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאיכו קנין אלא ממתא שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסלוה לחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה דדמוכח בסוכה (דף ג.) דאמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אתא מן העובדי כוכבים ליגזוז אינהו כו' ופריך וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי התם האי כשורא דמטלגתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה ודוקא דאמר לעדים תחילה אבל אי לא אמר לעדים הא תנן לקמן בפ' הזורק אמר לה כנסי שטר חוב זה אי אינו שנצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא ניטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך: ועל קטנה בת ישראל וכו'. פי' יתומה קטנה שאין קידושיה אלא מדרבנן אם נשאת לכהן אוכלת בתרומה ובפ' האשה רבה מוקמי' לה בתרומה דרבנן ואם מתה בעלה יורשה ב"ד היה הפקר והם תקנו שירשנה בהני נישואין דרבנן. ודייק' ואילו חרשת לא אכלה הרי בחרשת קא נקיט ואמאי שבקה ונקט קטנה ש"מ דוקא קטנה שנישאת לכהן אוכלת בתרומה דרבנן אבל חרשת בת ישראל שנישאת לכהן לא אכלה בתרומה דרבנן ואע"פ שקידושיה קידושין מדרבנן כמו הקטנה כדאמרן בפ' חרש דרבנן תיקנו קידושין בין לחרשת בין לקטנה: מ"ט לא אכלה גזירה שמא יאכל חרש בפקחת שגם הם קידושין דרבנן והפקחת היא בת עונשין: ויאכיל. תרומה דרבנן היא גזירה דלמא אתי להאכילה בתרומה

מסורת הש"ס

(א) יבמות קיב: [עדיות פ"ז מ"ט ושם איתא רבי נחוניא בן גודגדא], (ב) ב"ק סו: לה. [עדיות שם], (ג) יבמות קיב: [ועי' תוס' כ"ק נה. ד"ה אמר ר"ל], (ד) [עי' תוס' לקמן עח. ד"ה מינו], (ה) יבמות קיב., (ו) שבת קכא. יבמות קיד. נדה מו:, (ז) עי' עיצלא וחיטיו דזולנקי.

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

תוספות רי"ד

מדר' אמי התם איכא למימר טעי דבר דסבר אינו מפסיד כ"א שכר אזכרות אבל הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה אימא קושטא קאמר. ואי ק' ואמאי בטהרות שעשיתי עמך ביום פלוני וכן בזבחים וכן בס"ת דר' אמי ור' אבהו בשיבא מידו אינו נאמן והא ק"ל דעד א' נאמן באיסורין בין להתיר בין לאסור שהרי האמינה תורה כל אדם על טבלו לומר מתוקן הוא וכן אשה לבעלה כדאמרינן בפ' המדיר מנין לנדה שסופרת לעצמה שנא' וספרה לה לעצמה וכדאמרי' גבי בדיקת סכין בהלכה קמייתא דחולין דע"א נאמן באיסורין וכמו שהוא נאמן להתיר את האסור כך הוא נאמן לאסור את המותר וכדאמרינן הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה ליקה עליה משום נדה והיאך הוחזקה כ"א על פיה וכדאמרן נמי לעיל בהלכתין ומה טעם אמרו בשונג פטור כדי שיודיענו אלמא כי מודיע ליה דטמאתי שהרותיך ודמעתי חוליך נאמן והכי נמי אמרי' בקידושין בפרק האומר אמר אביי אמר לו ע"א נטמאר טהרותיך והלה שותק נאמן ואין לפרש והלה שותק רשתיקה כהודאה ומ"ה נאמן אלא והלה שותק שאינו יודע להכחישו ולאפוקי אם מכחישו כדפרש' התם והוכחתי ממעשה דהאי סמיא ומעשה דיגאי המלך דע"א נאמן היכא דלא ידע והכא היכי אמרינן דלא מהימן. תשובה בדאי דע"א נאמן בכל האיסורין בין להתיר את האסור בין לאסור את המותר חוץ מדבר שבערוה שאין פחות משנים והכא אילו אחד אמר לו נטמאר טהרותיך הכי נמי דמהימן אלא הא דתניא אינו נאמן מפני שהיה הוא פועל בדבר ושמירת הטהרות היתה מוטל עליו ומפני זה נתן לו שכרם שיעשה בטהרה ונשאומר לו כי טהרות שעשיתי עמך נטמאתי נראה כי הוא משיס עצמו רשע שלא עשה פעולתו שהיתה מוטלת עליו לעשותה כאמונה ומשום הכי אמר אביי כל זמן שיש בידו לטמאות נאמן דלאח"כ אינו נאמן דדמי קצת לאין אדם משיס עצמו רשע ורבא פליג עליה ואמר שבכל עת שיאמר לו בפעם הראשונה נאמן אבל אדם אחר שאין שמירת הטהרות מוטלת עליו הכי נמי דמהימן כדאמרינן בקידושין וכדאמרן לעיל כדי שיודיענו חדע דהכי הוא דהא לא מייתי ראיה אלא מכ"ג ביוה"כ שהקרבן מוטל עליו לעשותו בהכשר וכשאמר פיגלתי עושה עצמו קצת רשע ור' אמי ור' אבהו נמי דמייתי הכא הכי הוא שהפועל שהיה לו לעשות הספר בנאמנות ובכשרון אומר שעשיתי בפסלות ומשיס עצמו רשע וכ"ה אמרי' שאם יצא הספר פתחת ידו אינו נאמן אבל לעולם אחר שאין הדבר מוטל עליו נאמן לאסור את הפותח דע"א נאמן באיסורין בין להתיר ומאי דא"ר אבהו הכא גוילין שלו לא עבדתים לשמן והיה פוסל הספר בכך משום דס"ל כרשב"ג דפליג עם רבנן ואמר תפילין צריכין עיבור לשמן וה"ה לגוילין דס"ל כדאמרן בפרקין דלעיל בגמ' אבל בשלהי פ' נגמר הדין אמרי' דהויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי סבר כרשב"ג ורבא סבר כרבנן דאמרי אין צריכין עבור לשמן ופסיק תלמודא כרבא עיין מה שכתבתי שם: **מתני'** העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה כט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ו [וכתב אלפס פרק בימות פרי"ג דף מב וכרמ"ש בפירקין סימן יד]:

עב ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג:

עג ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ד סמג עשין מח ולהלן כא טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ג:

עד ד מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע חו"מ סימן שס סעיף ה:

עה ה מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שיח שיט:

עו ו מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ה [וסי' קלח סעי' ד]:

עז ז ח מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ד ועי' בכ"מ:

עח ט מיי' פ"ה מהל' גניבה הלכה ג ופ"ב מהל' גזילה הלכה ח ב סמג עשין עב טוש"ע חו"מ סימן שנג סעיף ב וסימן שס סעיף ה:

עט י מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שיח שיט ועי' בכ"מ:

גליון הש"ם

גמ' ה"נ לא בעינן דעתה **פשיטא.** עיין בר"ש רש מסכת תרומות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נמצא וכו' ביבמות פ"ב נס לעיל דף לו ע"ב: (ב) תוס' סד"ה ועל וכו' קטנה היא ב"ב עי' מ"ש ביבמות דף קיב:

תוספות רי"ד (המשך)

שיתן את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח. פי' אע"פ שהשיאה אביה בקטנותה שהן קידושי תורה אפ"ה מתגרשת בקבלת גיטה שאע"פ שאין לה דעת וכקטנה דמיא מ"מ יש לה יד ורידעת לשפוך גיטה ומשלחה ואינה חוזרת קרינא בה והרי היא כקטנה שנותנין לה אגוז ונוטלו צרור וזורקו המתגרשת בקידושי אביה מפני שיש לה יד לשפוך גיטה כדאמרי' [בפרק שאחר זה] (בפירקין שלפני) ומשום האי טעמא נקט חרשת ולא נקט קטנה משום דבעי לפלוגי בין חרשת לקטנה לענין תרומה כדאמרי' לקמן ומשום האי טעמא נמי לא נקט פקחת ונתחרשה שאע"פ שהיו קידושיה קידושי תורה בעודה פקחת אפ"ה עכשיו שנתחרשה יוציאה בגט כדאמרן ביבמות בפ' חרש ומשום דבעי לפלוגי בין קידושי חרשת לקידושי קטנה נקט חרשת: אמר רבא מעדות של ר' יוחנן בן גודגדא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזור ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת לאו מי א"ר יוחנן בן גודגדא דלא בעי' בגיטא דעתה הכא נמי לא בעי' דעתה בגיטא פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שט"ח זה בטולי בטליה קמ"ל אי איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דאמר לה הכי משום כיסופא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com